

EUROPEJSKI PRZEGLĄD PRAWA I STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

nr **1** (48) styczeń-marzec 2019 r. – Warszawa

EUROPEJSKA
WYŻSZA SZKOŁA
PRAWA I ADMINISTRACJI

EUROPEJSKI PRZEGLĄD PRAWA I STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

ISSN-2081-0903

WYDAWCA

**Europejska Wyższa Szkoła
Prawa i Administracji,
Warszawa ul. Grodzieńska 21/29**

KOMITET REDAKCYJNY

Przewodniczący

Jerzy J. Wiatr

Członkowie

Andrzej Bierć
Dariusz Czajka
Tadeusz Szymanek
Roman Wieruszewski

REDAKCJA

Sekretarz redakcji

Tadeusz T. Nowacki

Redaktor graficzny

Małgorzata Głuszcza

ADRES

03-750 Warszawa
ul. Grodzieńska 21/29
tel. +48 22 619 9011
fax +48 22 619 5240

Tekstów niezamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega się możliwość zmiany tytułów i dokonywania skrótów w artykułach. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść ogłoszeń.

PRENUMERATA

Informacji udziela dziekan
Europejskiej Wyższej Szkoły
Prawa i Administracji

Od Redakcji

W pierwszym tegorocznym numerze naszego pisma skupiamy uwagę na dwóch grupach zagadnień: 1) funkcjonowaniu demokracji i zagrożeniach, z jakimi ma ona ostatnio do czynienia, oraz 2) prawnych regulacjach w zakresie bezpieczeństwa pracy, produkcji filmowej i postępowania administracyjnego. Obok tych dwóch głównych sytuacji się artykuł poświęcony niektórym problemom teorii i filozofii prawa.

Z zadowoleniem odnotowujemy, że – tak jak w poprzednich numerach – nasi autorzy wywodzą się nie tylko z wydającej kwartalnik uczelni, ale i z innych ośrodków naukowych (nie tylko warszawskich), a także to, że są wśród nich nasi niedawni absolwenci. Ta więź z uczelnią jest istotną wartością. Będziemy się starali umacniać rolę pisma jako platformy wymiany myśli, na której spotykać się mogą wychowankowie Europejskiej Wyższej Szkoły Prawa i Administracji.

Jerzy J. Wiatr , Kryzys liberalnej demokracji w 21. stuleciu – perspektywa porównawcza.....	5
Kamil Spryszak , Standardy podziału i równowagi władz w świetle prac Europejskiej Komisji na Rzecz Demokracji przez Prawo (Komisji Weneckiej).....	13
Marek Stecki , Działania OBWE podejmowane w zakresie ochrony praw człowieka w procesie zwalczania terroryzmu	20
Bogumił Władysław Smuk , Uzasadnianie i wyjaśnianie zjawisk w teorii i filozofii prawa.....	31
Karina Tatarczyk , Rola i status prawny producenta filmowego w ujęciu prawno-porównawczym na przykładzie Polski, Francji, Kanady i Stanów Zjednoczonych (część II)	40
Marzena Czaja , Podstawy prawne mediacji w postępowaniu administracyjnym i sądowno-administracyjnym w świetle standardów prowadzenia mediacji i postępowania mediacyjnego.....	63
Małgorzata Zarychta-Surówka , Ogólne systemy zarządzania bezpieczeństwem pracy w niektórych krajach	70

Recenzje

Axel Honneth, Die Idee des Sozialismus O celu nieustannie aktualizowanym (Ryszard Stemplowski)	74
Mirosław Kofta i Adam Leszczyński (red.), Psychologia Okrągłego Stołu (Jerzy J. Wiatr)	82
Katarzyna Jasikowska, Zmieniając świat! Edukacja globalna między zyskiem a zbawieniem (Jerzy J. Wiatr)	85

Kamil Spryszak

Standardy podziału i równowagi władz w świetle prac Europejskiej Komisji na Rzecz Demokracji przez Prawo (Komisji Weneckiej)

Oddziaływanie standardów Rady Europy na państwa członkowskie jest dość szerokie, dotyczy bowiem wszystkich sfer życia prawnego w państwie. Są one ze sobą powiązane, natomiast każdy z nich warunkuje istnienie kolejnego. Na przykład gwarancja praw człowieka jest możliwa tylko w połączeniu z praworządnością i pluralistyczną demokracją; z kolei praworządność nie może realnie funkcjonować bez prawidłowo działającego systemu ochrony praw człowieka i pluralistycznej demokracji. Sprzyja to refleksji nie tylko na temat konsekwencji członkostwa, ale jest też doskonałą okazją do szerszego spojrzenia na współczesną rolę organizacji międzynarodowych i ich wpływu na transformację ustrojową.

Systemy ustrojowe państw należących do organizacji międzynarodowych muszą zatem uwzględniać wartości, które zostały uznane za kluczowe dla państwa demokratycznego. Ten międzynarodowy

system aksjologii demokratycznej obejmuje m.in. trójpodział władzy. Standardy międzynarodowe w tym obszarze rzutują na rozwiązania przyjęte w konstytucjach poszczególnych państw¹.

Organem, który odgrywa zasadniczą rolę w tym obszarze, jest Europejska Komisja na Rzecz Demokracji przez Prawo (ang. *European Commission for Democracy through Law*, franc. *Commission européenne pour la démocratie par le droit*), zwana Komisją Wenecką (odpowiednio: *Venice Commission* oraz *Commission de Venise*). Sekretariat Komisji znajduje się w Strasburgu, w siedzibie Rady Europy².

Komisja Wenecka działa na podstawie tzw. rozszerzonego porozumienia

¹ Zob. R. Piotrowski, *Zasada podziału władzy w Konstytucji RP*, „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 4, s. 123.

² Zob. W. Hoffmann-Riem, *The Venice Commission of the Council of Europe – Standards and Impact*, „European Journal of International Law”, 2014, nr 2, s. 579.

częściowego RE. Powstała w 1990 roku³, a więc w okresie transformacji ustrojowej państw Europy Środkowej i Wschodniej oraz otwarcia się Rady Europy na państwa z tego regionu. Inicjatywę jej utworzenia przypisuje się ówczesnemu włoskiemu ministrowi, Antonio Mario La Pergoli. Komisja Wenecka jest organem doradczym Rady Europy złożonym z niezależnych ekspertów w dziedzinie prawa konstytucyjnego i międzynarodowego, sędziów sądów najwyższych i trybunałów konstytucyjnych państw członkowskich, członków parlamentów narodowych oraz urzędników służby cywilnej⁴. Członkowie Komisji powoływani są przez państwa członkowskie Komisji na okres czterech lat, przy czym możliwy jest ponowny wybór. W okresie trwania kadencji odwołanie członka jest utrudnione; może nastąpić wyłącznie na podstawie jego rezygnacji lub uchwały samej Komisji. Kilukrotnie zdarzało się, że wnioskowano o przedterminowe odwołanie członka Komisji, który z jakichś powodów stracił zaufanie państwa członkowskiego. Za każdym razem Komisja stała jednak po stronie zasady niezależności i odmawiała zadośćuczynienia wnioskowi. Cele funkcjonowania Komisji Weneckiej oraz jej podstawowe obszary działania określone zostały w art. 1 Zrewidowanego Statutu Europejskiej Komisji na Rzecz Demokracji przez Prawo⁵. Do zadań Komisji Weneckiej należy m.in. badanie problemów związanych z funkcjonowaniem instytucji demokratycznych, w szczególności z kon-

stytucyjnymi, ustawowymi i administracyjnymi zasadami i technikami służącymi efektywności i wzmocnieniu tych instytucji⁶.

Działania Komisji Weneckiej opierają się na kluczowych zasadach pomocy w zakresie: tworzenia krajowych konstytucji tak, aby spełniały standardy demokratyczne państwa prawa; wyborów; referendum; współpracy z trybunałami konstytucyjnymi i rzecznikami praw obywatelskich; identyfikacji potencjalnych niezgodności ze standardami europejskimi lub luk w prawie⁷. Ocenia się, że organ ten odgrywa szczególną rolę w kreowaniu i promowaniu standardów demokratycznych, oddziałujących na prawo i praktykę ustrojową państw członkowskich⁸.

Komisja Wenecka, wykonując swój mandat, opracowuje standardy, które czerpie z twardego prawa, a zwłaszcza z europejskiej Konwencji praw człowieka. Dodatkowym celem staje się bowiem określenie najlepszych praktyk po-

³ Rezolucja (90)6, przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy 10 maja 1990 r.

⁴ Zob. R. S. Dürr, *The Venice Commission* [w:] T.E.J. Kleinsorge (red.), Council of Europe, International Encyclopaedia of Laws: Intergovernmental Organizations, Alphen aan den Rijn 2010, s. 162.

⁵ Rezolucja (2002)3 przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy 21 lutego 2002 r.

⁶ Zob. J. Jaskiernia, *Europejska Komisja na Rzecz Demokracji przez Prawo (Komisja Wenecka) jako podmiot oddziałujący na transformację polityczno-ustrojową w państwach Europy Środkowej i Wschodniej* [w:] Na drodze do wyjaśniania problemów politycznych. Księga jubileuszowa ofiarowana profesorowi Markowi Barańskiemu, red. A. Czyż, S. Kubas, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2018, s. 188.

⁷ Zob. Statute: Resolution (2002)3, Revised Statute of the European Commission for Democracy through Law (adopted by the Committee of Ministers on 21 February 2002 at the 784th meeting of the Minister's Deputies).

⁸ Por. *Venice Commission – Basic Texts*, Council of Europe, Strasbourg 1997.

przez porównanie katalogu zasad i koncepcji obowiązujących w różnych państwach członkowskich. W efekcie Komisja, opierając się na twardym prawie, wywodzi z niego różnorodne standardy, które przybierają postać miękkiego prawa. W większości przypadków są to opinie dotyczące danego państwa członkowskiego⁹.

Główną przyczyną powstania Komisji Weneckiej była potrzeba utworzenia instytucji, która mogłaby nieść natychmiastową pomoc krajom o kształtującym się dopiero ustroju demokratycznym. Drugim z kluczowych powodów powstania Komisji Weneckiej była potrzeba ponownego wdrożenia w życie istniejących struktur demokratycznych. Charakterystyczna dla naszych czasów transformacja geopolityczna, zawieranie coraz to nowych umów międzynarodowych – tworzących nowe regulacje w porządku świata, a sporządzanych często bez przykładania wagi do ich konsekwencji politycznych i prawnych – wymaga ponownego wdrażania prawa służącego ochronie podstawowych praw człowieka, które mogą zostać zaprzepaszczone w trakcie szybko postępujących zmian.

Nadrzędnym celem Komisji jest zapewnianie demokratycznego i sprawnego funkcjonowania instytucji demokratycznych oraz ochrona praw człowieka. Działalność Komisji Weneckiej koncentruje się przede wszystkim na udzielaniu pomocy technicznej indywidualnym państwom. Analizując przepisy prawa krajowego, Komisja Wenecka wskazuje potencjalne niezgodności ze

standardami europejskimi bądź luki w prawie. Komisja Wenecka ocenia projekty tekstów konstytucyjnych i inne uregulowania o charakterze systemowym (np. prawo wyborcze, prawo dotyczące mniejszości lub niezależności sądownictwa). Głównym zadaniem Komisji jest wydawanie opinii prawnych dotyczących albo projektów aktów prawnych przygotowanych przez poszczególne państwa, albo tych mających już moc prawną. Jak dotąd Komisja wydała przeszło pięćset takich opinii na temat ponad pięćdziesięciu krajów. Europejski Trybunał Praw Człowieka tylko od 2002 roku w ponad pięćdziesięciu sprawach powołał się na opracowania Komisji Weneckiej¹⁰.

Komisja Wenecka szczególną rolę odegrała w transformacji prawnokonstytucyjnej państw Europy Środkowej i Wschodniej, oferując tym państwom ekspercką pomoc, kiedy pracowały one nad przygotowaniem nowych konstytucji, a także innych aktów ustrojowych¹¹. To współdziałanie z Komisją przyczyniło się głównie do wypracowania projektów ustaw opartych na zasadach, których propagowania i przestrzegania pilnuje Rada Europy¹². Komisja stała się swoistym kreatorem standardów międzynarodowych w dziedzinie prawa konstytucyjnego i ochrony praw człowieka¹³.

⁹ Por. Venice Commission Opinion on the Constitutional and Legal Provisions Relevant to the Prohibition of Political Parties in Turkey, CDL-AD(2009)006.

¹⁰ Zob. J. Jaskiernia, *Europejska Komisja..., op. cit.*, s. 193.

¹¹ Zob. M. Rulka, *Wpływ dorobku Komisji Weneckiej na prawodawstwo krajowe*, „Europejski Przegląd Sądowy” nr 2016, nr 5, s. 5.

¹² Zob. J. Jowell, *The Venice Commission – Disseminating Democracy through Law*, „Public Law” 2001, nr 3, s. 682.

¹³ Zob. H. Suchocka, *W poszukiwaniu modelu ustrojowego prokuratury (w świetle prac komisji Rady*

Szczególną rolę Komisja Wenecka odgrywa w tworzeniu standardów dotyczących podziału i równowagi władz. W 2002 roku został przedstawiony projekt zmiany konstytucji zwiększający uprawnienia księcia Liechtensteinu. Komisja Wenecka wyraziła krytyczną opinię o tym projekcie, wskazując, iż taki krok mógłby doprowadzić do izolacji Liechtensteinu w ramach państw wspólnoty europejskiej, a także zagrozić jej członkostwu w Radzie Europy¹⁴. Ponadto Komisja Wenecka zwróciła uwagę na to, że konstytucja Liechtensteinu z 1921 roku przewiduje już dość silną pozycję monarchy – silniejszą, niż wskazuje na to praktyka w innych krajach europejskich, w których występuje monarchia. Co więcej, zdaniem Komisji doświadczenie tych monarchii pokazuje, że niekoniecznie jest to przeszkodą w rozwoju monarchii konstytucyjnej z pełnym poszanowaniem zasad demokracji i rządów prawa. Komisja w swej opinii podkreśliła również, że konstytucja ta nie była przecież uważana za przeszkodę w momencie przystąpienia Liechtensteinu do Rady Europy w 1978 roku¹⁵. Jednak obywatele tego państwa w przeprowadzonym referendum wyrazili poparcie dla projektu. Tym samym opinia Komisji Weneckiej została zdezawuowana, gdyż – jak wskazał inicjator powołania tego organu A. La Pergola: „Demokracja jest prawdziwa tylko wtedy, kiedy wola narodu jest prawidłowo wyrażona w formie pra-

wa. Przyjmowanie regulacji prawnych jest zabezpieczeniem przeciwko arbitralnemu wykonywaniu władzy przez rządzących”¹⁶.

Najwyższa władza w państwie należy do obywateli i jeśli wyrażają oni poparcie dla danego rozwiązania prawnego, to nawet gdy są sprzeczne z „europejskim dziedzictwem konstytucyjnym, muszą zostać zaakceptowane przez społeczność międzynarodową”¹⁷. *De lege ferenda*, kierowanie do Komisji Weneckiej wniosków o ocenę projektu danego rozwiązania prawnego nie powinno następować, jeżeli zmiana w tym zakresie wymaga przeprowadzenia referendum lub – w sytuacji fakultatywności tegoż – zapadła już decyzja o jego nieprzeprowadzeniu. Zdarza się jednak, że rekomendacje Komisji Weneckiej początkowo nieuwzględnione przez władze danego państwa (Ukraina¹⁸, Kirgistan¹⁹), następnie znajdują zastosowanie w wyniku orzeczenia sądu konstytucyjnego (Ukraina²⁰) czy też

Europy „Demokracja poprzez prawo”), „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny” 2014, nr 2, s. 161.

¹⁴ CDL-AD (2002)32 Opinion on the Amendments to the Constitution of Liechtenstein proposed by the Princely House of Liechtenstein, adopted by the Venice Commission at its 53rd plenary session (Venice, 13-14.12.2002 r.), źródło: www.venice.coe.int, data dostępu: 21.02.2019.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ M. M. Wiszowaty, *Komisja Wenecka – promocja dobrych standardów czy demokratyczna urawniłowka?*, źródło: www.konstytuty.pl, data dostępu: 21.02.2019.

¹⁷ M. Rulka, *Wpływ dorobku Komisji Weneckiej...*, s. 6.

¹⁸ CDL-AD(2004)030-e Opinion on the Procedure of Amending the Constitution of Ukraine adopted by the Commission at its 60th Plenary session (Venice, 8-9.10.2004 r.), źródło: www.venice.coe.int, data dostępu: 21.02.2019.

¹⁹ CDL-AD(2002)033-e Opinion on the Draft Amendments to the Constitution of Kyrgyzstan, adopted by the Venice Commission at its 53rd Plenary Session (Venice, 13-14.12.2002 r.), źródło: www.venice.coe.int, data dostępu: 21.02.2019.

²⁰ Summary to the Decision of the Constitutional Court of Ukraine No. 20-rp/2010 dated Septem-

są akceptowane przez nową władzę (Kirgistan²¹)²².

Warto zauważyć, że Konstytucja RP z 1997 roku²³ była tworzona w ścisłym nawiązaniu do standardów europejskich i – niezależnie od różnego rodzaju specyficznie polskich rozwiązań – nie wysuwano wobec jej tekstu poważniejszych zarzutów niekompatybilności z tymi standardami. Warto też przypomnieć, że w Radzie Europy nie widziano potrzeby podejmowania ocen polskiej konstytucji, nigdy również jej postanowienia nie były ani przedmiotem badania przez Komisję Wenecką, ani nie doczekały się negatywnej oceny w orzecznictwie ETPC²⁴. Ingerencja Komisji Weneckiej, częściowo na zaproszenie polskiego ministra spraw zagranicznych, a częściowo z inicjatywy innych podmiotów, nastąpiła dopiero w latach 2016–2017, przedmiotem zaś wyrażonej przez nią krytyki nie było to, że Konstytucja RP nie uwzględnia

podziału władzy, lecz to, że wprowadzone przez rząd Prawa i Sprawiedliwości zmiany w odniesieniu do Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i sądownictwa powszechnego mogą prowadzić do naruszenia podziału władzy – zwłaszcza w relacjach pomiędzy władzą sądowniczą a władzą wykonawczą.

W 2010 r. Komisja Wenecka we wspólnej opinii wraz z OBWE/ODIHR, odnosząc się do proponowanych poprawek do konstytucji Republiki Kirgistanu, przestrzegała, że ich wprowadzenie mogłoby przynieść negatywny skutek w kwestii równowagi sił – przez wzmocnienie uprawnień władzy wykonawczej przy jednoczesnym osłabieniu zarówno parlamentu, jak i (w największym stopniu) władzy sądowniczej. W szczególności chodziło tu o pozycję Izby Konstytucyjnej Sądu Najwyższego, która miała być zachowana, aczkolwiek zakładano, że wprowadzenie poprawek zasadniczo wpłynie na jej status instytucjonalny i rolę jako skutecznego organu sądowej kontroli konstytucyjności. Co więcej, niektóre z proponowanych zmian godziły w podstawowe zasady demokratyczne, w szczególności w zasadę państwa prawa, naruszając pewne prawa człowieka i podstawowe wolności²⁵.

ber 30, 2010 in the case upon the constitutional petition of 252 People's Deputies of Ukraine concerning the conformity with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the Law of Ukraine "On Introducing Amendments to the Constitution of Ukraine" No 2222-IV dated December 8, 2004 (case on observance of the procedure of introducing amendments the Constitution of Ukraine), źródło: www.ccu.gov.ua/en/, data dostępu: 21.02.2019.

²¹ W 2010 r. została przyjęta nowa konstytucja, która zmieniła system rządów z prezydenckiego na parlamentarny.

²² M. Rulka, *Wpływ dorobku Komisji Weneckiej...*, s. 6.

²³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).

²⁴ L. Garlicki, *Standardy demokratyczne Rady Europy a Konstytucja RP (doświadczenia praktyki ustrojowej [w:] Dwaście lat obowiązywania Konstytucji RP. Polska myśl konstytucyjna a międzynarodowe standardy demokratyczne*, red. nauk. J. Jaskiernia, K. Spryszak, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2017, s. 414.

²⁵ OSCE/ODIHR and Venice Commission, Joint Opinion on the Draft Law on Introduction of Amendments and Changes to the Constitution in the Kyrgyz Republic, endorsed by the Venice Commission at its 108th Plenary Session (Venice, 14–15 October 2016), CDL-AD(2016)025, s. 3, źródło: www.osce.org/odihr/313186?download=true, data dostępu: 21.02.2019.

W 2016 roku prezydent Azerbejdżanu wprowadził poprawki do konstytucji. Reforma ta została poddana pod referendum bez udziału parlamentu i bez prawdziwej publicznej dyskusji. Komisja Wenecka zauważyła, że – już bardzo silna – pozycja prezydenta została wzmocniona jeszcze bardziej, co zakłócało właściwą równowagę sił²⁶.

W 2017 roku Komisja Wenecka odniosła się do reformy konstytucyjnej w Kazachstanie, która zmieniała podział władzy między prezydentem a innymi organami władzy państwowej. W jej wyniku została zwiększona rola parlamentu, a niektóre uprawnienia pozostające poprzednio w rękach prezydenta zostały rozdzielone pomiędzy rząd i parlament. Rada Konstytucyjna otrzymała natomiast dodatkowe kompetencje (w celu zbadania projektów poprawek do konstytucji i pytań, które miały być przedłożone w referendum), co zostało przyjęte z zadowoleniem przez Komisję Wenecką²⁷.

Komisja Wenecka w swojej opinii z 2016 roku wskazała na znaczenie podziału władzy – m.in. w kontekście niezależności sądownictwa. Zdaniem Komisji decyzje władz publicznych muszą być odpowiednio uzasadniane. „Ich działania, w tym wykonywanie kompetencji

prawotwórczych, powinny podlegać efektywnej kontroli konstytucyjności i legalności, wykonywanej przez niezależne i bezstronne sądownictwo. Pojęcie »niezależność« oznacza wyłączenie zewnętrznych nacisków i brak podporządkowania politycznym wpływom bądź manipulacjom (zwłaszcza ze strony władzy wykonawczej). Odnosi się też do decyzji o nominacjach i awansach [sędziowskich], które nie mogą się opierać na względach politycznych czy personalnych. Ani władza wykonawcza, ani inne organy publiczne nie mogą nadzorować działalności sądowej, a wszystkie ostateczne wyroki muszą być wykonywane w sposób skuteczny i rychły. Nadrzędność konstytucji jest zapewniana przez sąd konstytucyjny – w tych krajach, w których został utworzony”²⁸. Jest to kluczowym elementem podziału władzy (system wzajemnego hamowania i równowagi) wymaganego przez konstytucyjne demokracje²⁹.

Niezawisłość i niezależność sędziowska stanowi jedną z charakterystycznych cech składających się na koncepcję podziału władzy. Na podstawie zobowiązań OBWE – uwaga ODIHR koncentruje się na promowaniu niezawisłości i niezależności sędziowskiej w oparciu o zalecenia przyjęte w Kijowie w 2010 roku³⁰. Zalece-

²⁶ Zob. Venice Commission Opinion on the Draft Modifications to the Constitutions Azerbaijan, submitted to the Referendum of 26 September 2016, endorsed by the Venice Commission at its 108th Plenary Session, Venice, 14-15 October 2016, Opinion No. 864/2016, CDL-AD(2016)029.

²⁷ Zob. Venice Commission Opinion on the Amendments to the Constitution Kazakhstan, adopted by the Venice Commission at its 110th Plenary Session, Venice, 10-11 March 2017, Opinion 882/2017, CDL-AD(2017)010.

²⁸ Opinia Komisji Weneckiej CDL-AD(2016)026, par. 10-11 (polska ustawa o TK z 22 lipca 2016 r..

²⁹ Opinia Komisji Weneckiej CDL-AD(2016)001, par. 90 i 135 (polska ustawa o TK z 25 czerwca 2015 r. i jej późniejsze zmiany).

³⁰ OSCE/ODIHR, Kyiv Recommendations on Judicial Independence in Eastern Europe, South Caucasus and Central Asia, Kyiv, 23-25 June 2010.

nia te stanowią podstawę do dyskusji dla poszczególnych krajów członkowskich, naukowców i środowisk prawniczych w regionie OBWE. ODIHR sekunduje tym dyskusjom, ukierunkowując działania na wsparcie reformowania wymiaru sprawiedliwości w wielu państwach uczestniczących. Takie działania miały miejsce w Armenii, Kazachstanie, Kirgistanie, Mołdawii i Federacji Rosyjskiej.

Przedstawione przykłady oddziaływania Komisji Weneckiej na państwa członkowskie RE prowadzą do wniosku, że tworzone przez nią standardy odgrywają zasadniczą rolę w kwestii podziału władzy. I choć rzeczonoego oddziaływania nie można uznać za aż tak znaczące, jak w przypadku zasady pluralizmu politycznego³¹ i wolnych

wyborów³², to najwyraźniej Komisja Wenecka zachowuje tutaj większą ostrożność i ogranicza się do wpływania na to, by w konstytucjach uwzględniano zasadę podziału władzy, nie narzucając jednak żadnych rozwiązań szczegółowych – co mogłoby już być traktowane jako nieuzasadnione ograniczenie suwerenności tych państw w obszarze przesądzenia o kształcie systemu politycznego.

Europy a przemiany demokratyczne w państwach Europy Środkowej i Wschodniej w latach 1989 – 2009, red. J. Jaskiernia, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 507.

³² Zob. K. Spryszak, *Naruszenie zasad wolnych i demokratycznych wyborów w świetle raportów międzynarodowych misji obserwacyjnych* [w:] *Pomiędzy światem polityki a życiem naukowym. Nauki o polityce, stosunki międzynarodowe i bezpieczeństwo*, tom I, Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Wojciechowi Saletrze, red. J. Jaskiernia, R. Kubicki, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2015, s. 172.

³¹ Por. M. Chmaj, *Zasada pluralizmu politycznego w Polsce na tle standardów Rady Europy* [w:] Rada

Abstract:

Standards of division and balance in the light of the European Commission for Democracy through Law (Venice Commission)

The Venice Commission plays a crucial role in creating democratic standards. Some of them play a crucial role in the issue of division and balance of power. The Commission's activity is based on analyzing the provisions of national law and identifying potential non-compliance with European standards in this area. In this context, the Venice Commission evaluates draft constitutional texts and other regulations.

Keywords: division of powers, international standards, Council of Europe, Venice Commission

Słowa kluczowe: podział władzy, standardy międzynarodowe, Rada Europy, Komisja Wenecka

Piszą w numerze:

Marzena Czaja – prawniczka, absolwentka EWSPiA oraz studiów podyplomowych w Poznaniu i Bydgoszczy; laureatka konkursu Rzecznika Praw Dziecka na pracę magisterską. Przedmiotem jej zainteresowań badawczych są zwłaszcza: mediacja, prawa dziecka oraz zarządzanie oświatą

Bogumił Władysław Smuk – prawnik, absolwent EWSPiA, student Szkoły Prawa Niemieckiego na Humboldt Universität zu Berlin, wykładowca w Europejskim Niepublicznym Studium Policealnym przy EWSPiA

Kamil Spryszak – doktor nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Konstytucyjnego, Europejskiego i Międzynarodowego Publicznego na Wydziale Prawa, Administracji i Zarządzania Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Marek Stecki – doktorant Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Prawa, Administracji i Zarządzania

Ryszard Stemplowski – profesor zw. dr hab. nauk humanistycznych, prawnik, historyk. Szef Kancelarii Sejmu (1990–1993); ambasador RP w Wielkiej Brytanii (1994–1999)

Karina Tatarczyk – politolożka i prawniczka, absolwentka EWSPiA (Bruksela). Główne zainteresowania badawcze to własność intelektualna, zwłaszcza prawo autorskie oraz prawo mediów

Małgorzata Zarychta-Surówka – radca prawny, mediator Sądu Okręgowego w Warszawie

Jerzy J. Wiatr – profesor zw. dr hab. socjologii, rektor honorowy EWSPiA, były minister edukacji narodowej (1996–1997).

Informacje dla autorów

Na łamach „Europejskiego Przeglądu Prawa i Stosunków Międzynarodowych” prezentujemy teksty z różnych dziedzin. Jest to – co oczywiste, zważywszy afiliacje periodyku – prawo, lecz także nauka o polityce, administracja i zarządzanie, socjologia, filozofia i historia. Poza odzwierciedleniem zmieniającego się profilu EWSPiA taka interdyscyplinarność wynika również z żywotnego zainteresowania związkami między naukami społecznymi oraz ich wzajemnym oddziaływaniem. Trzon tekstów stanowią artykuły naukowe (pisane zarówno przez teoretyków, jak i praktyków – w tym zwłaszcza praktyków prawa), glosy, przeglądy orzecznictwa, przede wszystkim europejskiego, recenzje wybranych książek; zamieszczamy też teksty o charakterze informacyjnym lub sprawozdawczym.

W redakcji EPPiSM obowiązują następujące zasady:

- 1) zgoda Autora na opublikowanie tekstu w EPPiSM obejmuje wersję drukowaną kwartalnika, którą uznaje się za podstawową, oraz jego wersję elektroniczną.
- 2) artykuł powinien być przesłany drogą elektroniczną pod adresem e-mail: ewspa.kwartalnik.eppism@gmail.com; istnieje też możliwość przesłania artykułu drogą pocztową (pod adresem: ul. Grodzieńska 21/29, 03-750 Warszawa) – z zapisaną na odczytywalnym nośniku wersją elektroniczną oraz z papierowym, jednostronnym wydrukiem.
- 3) redakcja nie ogranicza z góry objętości nadsyłanych artykułów naukowych, ale w wypadku dłuższego tekstu zastrzega sobie prawo zaproponowania Autorowi skrótów lub podzielenia go na części. Bez względu na objętość po przyjęciu tekstu do opublikowania redakcji przysługuje także prawo opracowania redakcyjnego, graficznego, językowego itp.
- 4) do każdego artykułu naukowego należy dodać tytuł w języku angielskim, streszczenie w językach angielskim i polskim oraz pojęcia kluczowe (po angielsku i po polsku), a ponadto informację o jego autorze lub autorach (status naukowy, zawodowy, adres poczty elektronicznej, telefon itp.) oraz oświadczenie, że tekst nie został dotychczas nigdzie opublikowany, a redakcja EPPiSM nabywa na wyłączność prawo do jego publikacji. W szczególnych wypadkach redakcja może przetłumaczyć streszczenie na język angielski we własnym zakresie, ale wówczas bezwzględnie wymaga się od Autora dostarczenia co najmniej streszczenia w języku polskim oraz (jeśli istnieje) w innym języku obcym poza angielskim – francuskim, niemieckim, rosyjskim, hiszpańskim lub włoskim. W razie przywoływania w tekście publikacji elektronicznych oprócz autora i tytułu należy podać adres strony internetowej wraz z datą dostępu.

- 5) obecnie wszystkie teksty przesyłane do redakcji są poddawane procedurze anonimowych (*double-blind*) recenzji – również zewnętrznych – zgodnych z zaleceniami Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Wynik recenzji jest podstawową przesłanką skierowania tekstu do druku.
- 6) przesłane teksty są ponadto badane pod kątem autorskiej rzetelności; w przypadku stwierdzenia jej naruszenia – m.in. w postaci *ghostwriting*, *ghost authorship* – materiał nie będzie dopuszczony do publikacji.

Cena detal. – 30 zł (z 5% VAT) • nr indeksu 388602

